

8/10

SVENSKT GUDS- TJÄNST- LIV

*Tidskrift för liturgi,
kyrkokonst, kyrkomusik
och homiletik*

HÄFTE 3 / ÅRGÅNG 22 / OKT. 1947

C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG / LUND

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida
<i>Adell, Arthur</i> : Anmälan	1, 120
-- » — Gemensamt arbete mot gemensamt mål	79
— » — Nordiskt utskott för tidegården	105
<i>Allard, Fredrik Martin</i> : Flerstämmig musik från utgången av 1600-talet i Linköpings stiftsbibliotek	36
<i>Andersén, Harald F.</i> : Tidegårdens förnyelsesträvanden i Finland	2
-- » — Två decenniers kyrkomusikaliska utveckling i svenska Finland	111
<i>Arnér, Gotthard</i> : Ny kyrkomusik	27
<i>Buchholz, Friedrich</i> : Alpirsbach	116
<i>Carlsson, Sten L.</i> : Svenskt körarbete under 1946	13
<i>Cnattingius, Bengt</i> : Finländsk medeltidskonst	42
<i>Edwall, Pehr</i> : Musikupplagan till »Sjungom»	50
Laurentius Petri Sällskapet	52, 107
<i>Lindquist, David</i> : Biskopsvigning och kyrkoherdeinstallation	45
-- » — Textkommittén av år 1850	118
<i>Mall, Carlton H.</i> : Tidegården och den evangeliska kristen- heten i Amerika	96
<i>Nielsen, Svend Aage</i> : Davids Psalmer i videnskabens og evan- geliets Lys	67

<i>Peters, Knut: Vallentunaboken</i>	25
— » — Medeltida breviarietradition	57
Recensioner	31, 88
<i>Segelberg, Eric: Ett tyskt breviarium från förra seklet</i>	114
<i>Stenberg, Ragnar: Kyrklig skrud och prydnad</i>	18
— » — De liturgiska studierna i kyrkomusikerutbildningen	33
— » — Liturgi och konst	89
<i>Wallin, Karl Erik: Nordiskt konvent i Helsingör</i>	102
<i>Wöldike, Mogens: Nogle problemer ved Udførelsen af ældre</i>	
Musik	5
<i>Zethelius, Gudrun: Laurentius Petri Sällskapets studiekon-</i>	
vent och årsmöte	107
<i>Ahlén, Waldemar: Svensk orgelkonst 1946</i>	45

S V E N S K T G U D S T J Ä N S T L I V

UNDER MEDVERKAN AV
 INTENDENTEN BENGT GNATTINGIUS, LINKÖPING, OCH
 KYRKOHERDEN, TEOL. LIC. KNUT PETERS, SÖNDRUM
 SAMT SOM REPRESENTANT FÖR SÄLLSKAPET KYRKOSÅNGENS VÄNNER:
 KOMMINISTER RAGNAR STENBERG, LIDINGÖ.

UTGIVEN AV
 KYRKOHERDEN ARTHUR ADELL, SÖDERKÖPING.
 Tidskriften utkommer med 32-sidiga nummer 4 gånger om året, nämligen
 i mars, maj, september och december.

Red. adr.: Söderköping. Rt 59. Exp. adr.: C. W. K. Gleerups förlag, Lund. Rt 144 00. Postgiro 30843.

Prenumerationspris: i bokhandeln eller direkt från förlaget: kr 4:50 pr år.

Annonspris: 20 öre pr mm enkel spalt.

Rabatt vid större annons och vid upprepning av annons i flera nummer.

Detta nummer innehåller bl. a.: Kyrkoherde Knut Peters, Söndrum: Medeltida breviariertradition. — Sogneprest Sv. Au. Nielsen, Hjembaek, pr Jyderup, Danmark: Davids Psalmer i videnskabens og evangeliets Lys. — Kyrkoherde A. Adell, Söderköping: Gemensamt arbete mot gemensamt mål. — Recension.

Bo Wedrups Orgelbyggeri

FIRMA ORGELTJÄNST

U p p s a l a

Kungsgatan 30 B - Tel. 363 57
41295

Herman Nordfors & Co. ORGELBYGGERI

innehar statens mästartebrev
LIDKÖPING

Tel. Kontoret 201 45 Tel. Bostaden 205 92

Tillverkar piporglar efter nyaste konstruktioner. Moderniseringar, insättning av elektrisk bälgdrift och stämningar utföras omsorgsfullt.

Dispositions- och kostnadsförslag på begäran.

Doktors- avhandlingar

tryckas perfekt å

Skånska Centraltryckeriet

Grönegatan 14

Lund. Tel. 10275

Goda idéer

TECKNING RETUSCH
KLICHEER SKYLTAR

KÖHLERS KLICHÉ

Tel. 16734. 10842

Malmö ANSTALT
ST. NYGATAN 54

Helsingör 2—6 juni 1947.

Medeltida breviarietradition.

Vid ett tillfälle då en god vän besökte mig och samtalet föll på den svenska tidegården förklarade denne: En punkt i Den svenska tidegården som jag inte kan förstå är *alleluja* på påskaftonens completorium. Alleluia bör icke få förekomma förrän på påskdagen. På den punkten ändrar jag tidegården efter gammal tradition som här icke tillåter alleluia. — Det beredde mig inte någon större svårighet att ge honom ett tillfredsställande svar: jag talade om för honom att jag ingalunda infört några liturgiska nymodigheter på denna punkt utan helt enkelt följt gammal svensk tradition sådan den föreligger i Breviarium Lincopense. Jag tog fram en avskrift från detta breviarium som övertygade honom om att Nunc Dimittis i Linköping under medeltiden sjöngs med ett fyrfaldigt alleluia som antifon. Till yttermera visso visade jag honom ock ett par andra medeltida källor med liknande anordning, t. ex. Breviarium Sarisburiense, där det fyrfaldiga alleluia användes som antifon till psalmerna i påskaftonens completorium. Han var tillfredsställd och förklarade med stort eftertryck: Hädanefter kommer jag att sjunga hur många alleluia du vill på påskaftonen.

Episoden rullar på ett förträffligt sätt upp det problem som jag med detta föredrag vill belysa, nämligen förhållandet mellan medeltida breviarietradition och nutida Brev. Romanum. Det är ett kapitel om enheten i det väsentliga men frihet och mångfald i detaljerna. Det är därtill ett oändligt viktigt kapitel för var och en som arbetar med tidebönens förnyelse. Har man icke denna skillnad klar för sig hamnar man lätt i en svår bokstavsträldom. Med kännedom om denna skillnad kan man lättare bevara sin evangeliska frihet.

Min omtalade vän kände breviariet uteslutande genom nuvarande Brev. Romanum och han betraktade en avvikelse från dess tradition som ett brott mot god västerländsk tradition överhuvudtaget. Han betänkte inte att denna i och för sig utomordentliga bok dock visst icke alltid företräder god tradition utan stundom en tradition av ganska betänkligt slag. Jag behöver blott erinra om omarbetningarna av hymntexterna under påven Urban VIII (1623—1644). Han betänkte inte att medeltiden levde ett i många avseenden rikare liturgiskt liv än den nutida katolicismen. Och

slutligen tänkte han knappast på att när vi sträva efter att återuppliva den gamla tidegården ligger det för oss närmast att anknyta till vår egen medeltida tradition och icke till den nutida romerska. Det är för oss naturligast att söka knyta ihop bandet där det brast. Det är naturligare än att söka knyta sig fast vid en helt främmande tråd.

Härmed har jag inte på minsta vis velat uttala något klander mot min gode vän. Han har varit ett offer icke för bristande intresse, utan för bristande möjligheter. Att lära känna medeltida breviarietradition hör nämligen ingalunda till det lätta. Icke ens att lära känna en eller annan liten detalj därav är lätt, nämligen utöver vad man kan lära känna i det nutida Brev. Romanum. De medeltida källorna äro nämligen i allmänhet praktiskt taget oåtkomliga. I nytryck utgivna äro breviarierna för stiftet Sarum, York och Heriford samt Brev. Romanum av 1478. Därmed äro de viktigaste nytryckens antal slut. Alla övriga slumra som handskrifter eller inkunabler i bibliotekens gömmor, oåtkomliga för alla utom för ett litet antal forskare, och ofta svåråtkomliga även för dem. Just materialets svåråtkomlighet torde, vid sidan av dess svåröverskådlighet, vara huvudorsaken till att så lite vetenskapligt arbete hittills offrats på utforskandet av den medeltida jämförande breviarietraditionen. Och här i Norden, där vi dock vid medeltidens slut ägde ett betydande antal tryckta brevriarier finnes intet enda åtkomligt i nytryck. Sverige hade Lincopense 1493, Upsalense 1496, Scarensense 1498, Strengnense 1495, Arosiense 1513. Danmark hade Lundinense 1517. Norge hade Brev. Nidrosiense 1519. Intet av alla dessa är dock åtkomligt utanför de stora biblioteken. Intet bibliotek har själv alla utan skola samtliga kunna begagnas på en gång för jämförande studier kräves en mer eller mindre vidlyftig och tidsödande låneexpedition mellan biblioteken. Den naturliga och självklara vägen för den som vill stifta en första bekantskap med den medeltida breviarietraditionen är därför det nutida Brev. Romanum. Och det är icke tu tal om att detta är en god hjälp därvidlag. Intet område är i allmänhet så konservativt som det liturgiska. Det kristna gudstjänstlivet arbetar ju i stor utsträckning med former och uttryckssätt som stundom äro nästan lika gamla som kristendomen själv. Och den romerska kyrkan är sannerligen icke utan skäl känd för sin konservatism i gudstjänstfrågor. Det är därför med rätta man hoppas att finna en ganska god lärobok icke blott i nutida romersk, utan ock

i medeltida breviarietradition, när man skaffar sig ett modernt romerskt breviarium. Detta får gärna skattas högt som källa till breviariets historia, men vi måste akta oss att överskatta det. Och detta av två skäl. 1) Det romerska breviariet har under de 400 åren efter reformationen undergått en betydande utveckling. Jag kan i detta sammanhang endast vidröra ett par av de viktigaste reformer som det undergått. Vi ha först att minnas den ganska kraftiga omarbetning av det medeltida romerska breviariet som blev följden av tridentinska konciliet och som föreligger i det s. k. Brev. Pianum 1568. Vidare må vi tänka på den våldsamma omarbetning till humanistlatin som de gamla hymntexterna måste undergå under 1600-talet under Urban VIII, 1632. En kraftig omdaning undergick breviariet senare i vår egen tid genom Pius X:s breviariereform. En av huvudavsikterna med denna reform var ett mera konsekvent utnyttjande av psaltaren. För att vinna denna sönderbröts bl. a. den gamla medeltida psalmfördelningen som dittills stått i huvudsak orörd sedan väl mer än ett årtusende. Och den allra sista breviariereformen är blott ett par år gammal. 1945 fastställde nämligen den nuvarande påven en ny latinsk översättning av psaltaren som blev tillåten att användas även vid breviariebönen.

2) Det andra skälet som gör att vi måste betrakta nuvarande Brev. Romanum med en viss misstro såsom källa för medeltida breviarietradition är att detta breviarium blott representerar en — låt vara den starkaste och segerrikaste — av de medeltida traditionerna. Vi skulle kunna likna den medeltida breviarietutvecklingen vid ett otal parallella floder, åar och bäckar, vilka dock alla så gott som fullständigt efter Tridentinum uppslukas av Brev. Romanum. Blott benediktinernas breviarium — Brev. Monasticum — fortlever än i dag med ett självständigt liv, och är i mycket modifierat efter Brev. Romanum. Det är således endast en av de medeltida floderna, låt vara den mäktigaste, som vi kommer i beröring med genom Brev. Romanum. Detta gör att vårt synfält blir starkt förträngt om vi nöja oss med Brev. Romanum och mena att detta representerar den enda och allena saliggörande traditionen. Vi bli ofria, bundna, när det gäller att bedöma vad som är liturgiskt tillåtligt eller ej. Vi komma att döma allt efter snäv, romersk synpunkt. Jag har sett så många sådana fall att jag vet vad jag talar om: personer som mer eller mindre väl — ofta mycket väl — känt nutida romersk ritus och menat att detta är den enda

katolska och så blivit Rom — apor. — En utblick, låt vara ganska begränsad, över den medeltida rikedom av usus och traditioner skänker en långt vidare och säkrare känsla för vad som är katolsk tradition. Likhetstecken får nämligen på inga villkor sättas mellan romersk och katolsk. Vi ha rätt att betrakta den medeltida upsalensiska traditionen eller Lundatraditionen som lika katolsk som någonsin den nutida romerska. Ja, det är ingen tvekan om att vi där stundom finna en avgjort mera högtstående katolsk tradition än i den nutida romerska.

Den gamle astronomen åtog sig att röra världen om han blott fick en fast punkt att stå på. Den fasta punkten för den som vill sätta rörelse i det moderna evangeliska breviararbetet är ett studium av den medeltida traditionen. Den lär honom bättre än något annat både vad som är tillåtet för honom att göra och vad han under inga förhållanden får göra.

Jag vill belysa vad jag menar med detta sista genom att taga ett exempel från den sista revisionen av den svenska evangelieboken. Där har man utbytt det gamla evangeliet på Kristi Himmelfärdsdag, d. v. s. man har ratat det sekundära Markus slutet 16:14—20. Detta synes mig visserligen sakligt att djupt beklaga men formellt finnes det intet liturgiskt stötande i att evangelierna ändras. Evangelieperikoperna ha faktiskt växlat så mycket inom olika usus att så långt som till borttagandet av det gamla evangeliet kan revisionen anses ha liturgihistoriskt stöd. Det hör till det som man kan ha lov att göra. Men vad har revisionen satt i det gamla evangeliets ställe? Acta 1:1—11. Detta är däremot, sett ur den liturgiska smakens synpunkt, absolut otillåtligt. Det liturgiska evangeliet skall nämligen enligt all tradition vara hämtat ur de fyra evangelisterna. Dessa fyra bibelböcker höra liturgiskt sett till en klass för sig och intaga en rangplats som inga andra bibelböcker kunna göra dem stridig. Acta tillhör en helt annan liturgisk klass. Den är ur liturgisk synpunkt att jämställa med de nytestamentliga breven och kan såsom lectio i mässan ersätta dem. Men aldrig evangeliet. Det är över sådana och liknande problem som ett studium av medeltidens rikedom skänker oss en fast utsiktspunkt. Den skänker oss en formell säkerhet som räddar oss från många misstag. Visst är det sant att om vi skola översätta en svensk text till ett främmande tungomål så är det allra viktigaste att vi kan göra det så att vi bli förstådda. Det kan vi även om vår översättning vanprydes av åtskilliga bockar. Men nog är det angenämare

att kunna återge den svenska texten på det främmande språket inte bara begripligt utan också fullt korrekt. Det är just att bearbeta tidegården inte bara begripligt utan korrekt som vi bättre än på något annat sätt lär oss genom ett studium av medeltidens rikedom.

Några exempel från breviariets olika delar må nu få belysa detta. Jag väljer då sådana frågor som under senare år haft och fortfarande ha aktualitet i Sverige.

1) Vi börja med Psaltaren. Psaltaren intar som vi alla veta i tidegården en alldeles speciell ställning. Dess bruk är utomordentligt omfattande, men på samma gång i vissa stycken starkt avgränsat. Den kan användas som psalmodi, som versiklar, som responsorier. Men aldrig såsom textläsning. Ett lectionarium för tidegården kan därför under inga omständigheter få upptaga en perikop ur psaltaren.

Psaltarens bruk i tidegården uppställer en mångfald problem, t. ex. antalet psalmer i de särskilda gudstjänsterna, uppdelningen av de långa psalmerna, psalmernas fördelning under veckans gudstjänster, särskilda psalmer för kyrkoårets fester. De flesta av dessa spörsmål torde kunna lösas på olika sätt, mot vilka ur liturgisk synpunkt ingen anmärkning kan göras. Visserligen uppvisar det medeltida psalteriet en stor enhetlighet. Men mycket lärorikt är här att se hur själva romarkyrkan vid Pius X:s reform ansåg sig nödsakad att sönderbryta det gamla medeltida psalteriet för att åstadkomma en mera tillfredsställande fördelning av psalmerna. Och större pietet än påven ha vi dock knappast anledning att visa den medeltida ordningen på denna punkt.

Vid det för oss ömtåligaste och svåraste problemet ställer oss emellertid den medeltida traditionen utan hjälp. Detta helt enkelt därför att detta problem icke existerade för medeltidens fromma. Jag menar problemet i vad mån man har rätt att göra strykningar och uteslutningar ur psalmerna ur innehållslig synpunkt. Det är ingen tvekan om att psaltaren innehåller åtskilligt som för vår tids människor måste betecknas som mycket hårdsmält och hinderligt för andakten. Detta är ju ett så allmänt känt och erkänt faktum att jag inte behöver gå närmare in därpå. Skola vi nu trots detta bruka psalmerna i deras fullständiga gestalt och psaltaren i dess helhet? Eller ha vi rätt att utan att på ett stötande sätt försonda oss mot god tradition utesluta sådana psalmer som synas oss betänkliga och stryka betänkliga stycken i annars goda psalmer? — Traditionen är naturligtvis på denna punkt fullständigt

enhetlig. Några sådana ingrepp ha icke förekommit. Detta, som redan blivit sagt, därför att problemet icke existerade. Vi kunna alltså icke förneka att ur traditionssynpunkt är en teologiskt beskuren psaltare ett oting.

Man måste därför hysa den allra största respekt för deras uppfattning som vilja ha med psalmerna obeskurna och psaltaren fullständigt. Det är förvisso inte bara, inte ens i första rummet, ur traditionssynpunkt som de hävda sin uppfattning utan det är av vördnad för Guds uppenbarade ord. Och vilken ståndpunkt vi själva intaga så måste vi respektera en sådan tankegång.

Här synes mig emellertid föreligga ett fall där man trots en absolut enhetlig tradition måste böja sig för det praktiska livets krav. Här är — för att begagna samma bild som nyss — icke fråga om ett av okunnighet förorsakat språkligt översättningsfel, utan här är fråga om medveten och avsiktlig, noga genomtänkt språklig nydaning. — Påvekyrkan har verkligen haft ett problem att lösa som i någon mån påmint om det vi nu diskutera. Från vår synpunkt förekommer det visserligen betydligt anspråkslösare; men ur den romerska kyrkans egen synpunkt är det nog lika ömtåligt. Jag menar många av helgonofficierna med deras ofta ur de mest obskyra källor hämtade texter, som säkerligen för många breviarieläsare varit lika hårdsmälta som t. ex. psalm 109 för en evangelisk kristen. Men säkert har också dessa tvivelaktiga helgontexter haft minst lika många försvarare bland fromma katoliker som psalm 109 bland fromma protestanter. Det kan vara lärorikt att lyssna till vad en så pass betydande påve som Benedikt XIV (1740—1758) har att säga till belysning av detta spörsmål. Med anledning av den av honom igångsatta breviarier reformen skriver han 7/6 1743 till en av sina kardinaler följande: För att tysta nutidens anspråksfulla kritik bör man inrätta breviariet så att nästan allt är taget ur den hel. skrift. Vad som hörde till firandet av vår Herres och Marias och apostlarnas fester kunde man uteslutande hämta ur skriften; vad som felade finge man taga från de äldsta fädernas oanfäktade skrifter. Vad beträffar alla andra helgon som ännu stode kvar i breviariet borde man nöja sig med blott en kommemoration. Härtill kommer man kanske att svara att en sådan ordning innebure en nyhet, som väsentligt skulle beskära den hittillsvarande helgonkulten. Men, fortsätter påven, blott de komme att upphäva sitt skri, som hölle alla i breviariet och i legenderna lämnade uppgifter för så vissa, att

de för dem ville lida martyrdöden. Deras kritik och tadel vore dock av långt mindre betydelse än den förebräelsen som man skulle draga över sig om man i kyrkan läte föreläsa apokryfiska eller tvivelaktiga berättelser. Denna förebräelse bleve emellertid oundviklig om man sammansatte breviariet på det gamla sättet hur mycken möda och sorgfällighet man än nedlade på arbetet¹⁾.

Det är onekligen intressant att höra denne lärde och framstående påve uttala sig så, även om man vet att han var starkt influerad av upplysningens tankegångar. Hade hans intentioner kommit till utförande, hade väl det rom. breviariet utan vidare varit acceptabelt även för de evangeliska. Påven medger — och det är det för oss nu intressantaste — att breviariet är till för att tjäna livet och kräver hänsynen härtill en kraftig nyordning så bör man, trots alla invändningar från traditionalismens förespråkare, genomföra den nödvändiga nyordningen. Livet är viktigare än traditionen.

Det är en liknande tankegång som ligger bakom urvalet ur psaltaren. Det stod för utgivarna från början klart att den obeskrurna psaltaren skulle framkalla så mycken kritik att hela tidegården skulle utan vidare falla till marken. Hellre då rädda och levandegöra de underbara $\frac{2}{3}$ av psaltaren, vilka för de flesta nutida människor fördolts bakom den återstående svårförståeliga tredjedelen. Och vi äro fortfarande övertygade att vi den gången slog in på den rätta vägen — i varje fall på den enda framkomliga vägen.

2) Den andra frågan som här skall vidröras gäller bruket av skriften utom psaltaren. Den mest iögonenfallande iakttagelsen härvidlag torde vara att den medeltida traditionen liksom den romerska än i dag sammanfört all längre skriftläsning till matutinen. Detta har dock knappast sin grund i andra skäl än det rent praktiska att under nattens långa timmar hade man god tid att lyssna till de långa texterna. Under dagens tider hade däremot de längre texterna krympt samman till de rudiment av textläsningen som nu äro kända under namnet: Capitulum. Vi behöva självfallet icke känna oss bundna av denna praktiska anordning. Vi ha fastmer anledning att anlägga samma praktiska synpunkt: där vi ha bäst om tid böra vi lägga in de längsta läsningarna. På sina håll är detta kanske fallet på morgonen; på sina håll på aftonen. Vårt lectionarium bör därför vara smidigt så att det låter anpassa sig efter olika behov.

¹⁾ Bäumer, Geschichte des Breviers, s. 573 f.

Vad fördelningen av bibelns böcker beträffar så var den enligt mycket gammal, i stort sett ännu bevarad ordning följande: Under advent och jul lästes Jesaia. Mellan Trettonded. och Septuagesima Pauli epistlar. Under tiden Septuagesima—5 i Fastan Moseböckerna, Josua och Domareboken. Under de två veckorna före påsk Jeremia. Mellan påsk och pingst lästes Acta, de katolska breven och apocalypsen. Därefter lästes konungaböckerna och krönikeböckerna till början av augusti. I augusti lästes sedan Predikaren och Ordspråksboken; i september Job, Tobie, Ester, Esra; i oktober Machabéerböckerna och slutligen i november Esekiel och Daniel. Naturligtvis avbröts denna lectio continua av särskilda perikoper för högtidsdagarna, både kyrkoårets och helgonårets.

En närmare granskning av denna lectionsordning giver vid handen att det torde vara mycket svårt att åstadkomma en lectio continua som i det stora hela bättre ansluter sig till kyrkoårets rytm. I den nya Sv. Evangeliebokens lectionarium har denna lectionsordning lagts till grund för serien för en andaktsstund om dagen. Det är samma serie som i Den svenska tidegården är betecknad med a).

Denna medeltida lektionstradition utgick emellertid såsom redan påpekats, från att läsningen koncentrerades till en gudstjänst om dagen. Vill man åter införa längre läsningar vid 2 eller flera gudstjänster dagligen kan naturligtvis det medeltida systemet uttänjas så att läsningarna i samtliga bönestunder bilda en lectio continua. Men man kan nog ifrågasätta om det inte i sådant fall är lämpligare att — med frångående av den medeltida traditionella fördelningen av bibelns böcker — i stället fördela bibeln i olika serier så att man t. ex. läser Gamla testamentet om morgonen och Nya testamentet om aftonen. Så har skett i den nya sv. Evangeliebokens lectionarium för morgon- och aftonandakt, vilka båda serier motsvara de i Den svenska tidegården med b) och c) betecknade serierna.

För övrigt skulle jag i detta sammanhang vilja peka på en punkt, där den medeltida traditionen borde få göra oss relativt fria; en annan där den borde få göra oss mera bundna.

En hel del av de som antifoner begagnade bibeltexterna avviker från lydelsen i Vulgata av det enkla skälet att de tagits i bruk redan under den tid då Itala användes som »kyrkobibel». Och man har sedan icke besvärat sig med att bringa dem i överensstämmelse med lydelsen i Vulgata. Detta bör vara oss till en stor

tröst och uppmuntran när vi vid bearbetningen av någon antifon-text finner den officiella kyrkobibelns text ur musikalisk synpunkt omöjlig, allt under det att en äldre översättning visar sig ge ett utmärkt musikaliskt resultat. Sådana fall äro icke sällsynta. Med största lugn böra vi då tillgripa denna äldre och tillfredsställande text.

Den punkt där vi borde känna oss lite mera bundna än vi vanligen gör är textläsningarnas ingresser. Utav ålder har det varit sed att börja perikoper ur olika böcker med olika inledande fraser. Texter ur de historiska böckerna ur Gamla testamentet har pläгат inledas med *In diebus illis* (I de dagarna); profetlectionerna inleddes med *Hec dicit Dominus Deus* eller *Hec dicit Dominus* (Så säger Herren; Evangelieboken 1921 ibland: Så säger Herrens profet). Evangeliernas perikoper inleddes med: *In illo tempore* (Vid den tiden); *Acta* med *In diebus illis*; Pauli brev med *Fratres* (Käre bröder); pastoralbreven *Carissime* (Min älskade); de katolska breven med *Carissimi* (Mina älskade); apokalypsen med *In diebus illis*. — Detta kan synas vara en oväsentlig detalj. Men åtminstone på mig verkar det oerhört liturgiskt okultiverat att få höra en föreläsare börja: »Och en man vid namn Lasarus låg sjuk». Nog får man ett helt annat intryck av gudstjänstlig värdighet om han gör sig besvär med att i stället börja: »Vid den tiden hände sig att en man vid namn Lasarus låg sjuk». På det liturgiska området bör det vara ordning även i det lilla.

3) Den tredje frågan som här skall tagas upp till behandling gäller hymnerna. De medeltida hymnerna få vi mycket liten föreställning om genom att studera det nuvarande *Brev. Romanum*. Ty som redan blivit nämnt ha de där underkastats en synnerligen hårdhänt omarbetning. Man stötte sig på de gamla hymnernas ur den klassiska metrikens synpunkt ofta ytterst beklagliga skick. De skulle förvandlas till gott humanistlatin. De fingo genomgå ekluten med påföljd att de förlorade all sin friskhet och charm och nu sakna allt intresse. Skall man studera dessa hymner skall det vara i deras ursprungliga skick. I sin oförfalskade gestalt återfinnas de alltjämt i *Brev. Monasticum*.

De medeltida breviarierna uppvisa tillsammans en mycket rik hymnskatt. Varje breviarium upptog väl knappast mer än c:a 200 hymner och åtskilliga icke ens så många; men urvalet kunde vara ganska växlande. På en punkt rådde emellertid ganska stor enhet-

lighet: vad vi möjligen kunde kalla antalet meterklasser var mycket begränsat. På den punkten tillät man sig inga utsvävningar.

Det måste höra till god ordning att på denna punkt akta på medeltida tradition. Med andra ord: hymnerna måste kunna sjungas på befintliga gregorianska melodier. Jag drar fram detta av en särskild anledning. För något år sedan fick våra finländska vänner löfte av Gleerups förlag (med anledning av valutasvårigheterna) att trycka av ett antal tideböner i Finland. Döm om min häpnad, när jag för någon tid sedan fick mig häftet tillskickat och där finner såsom hymn i vespern under advent: Gläd dig du Kristi brud; i kompletoret under advent: Gud, vår Gud, för världen all; i kompletoret vid jul: Jesus Kristus kommen är; i kompletoret under fastan: Se vi gå upp till Jerusalem; vid laudes för påsken: Uppstånden är vår Herre Krist, Halleluja, Till hela världens tröst för visst. Halleluja. Halleluja; i kompletoret vid pingst: Kom, Helge Ande till mig in. — Naturligtvis menar jag inte att dessa psalmer icke skulle vara både poetiskt och religiöst likvärdiga med de i Den svenska tidegården upptagna hymnerna, ja överträffa dem i dessa hänseenden. Detta är mycket möjligt. Men trots detta måste jag nog beteckna det skedda som min sorgligaste upplevelse i tidegårdsarbetet. Några gregorianska melodier till dessa texter finnas icke. Det är uppenbart att om man skall sjunga dessa tider så komma dessa hymner att sjungas på sina vanliga koralmelodier. Därmed har ett musikaliskt främmande inslag vunnit insteg i tidegården och brutit sönder dess musikaliska enhetlighet. Har man väl börjat på detta sätt kommer fortsättning väl småningom så att man sjunger psaltarens psalmer i metrisk bearbetning på lutherska koraler och sedan är steget inte långt till att var och en börjar komponera nya melodier till Davids psalmer. Ja, en vacker dag sjunga vi kanske ett kompletorium med någon av Wennerbergs Davidspsalmer. Det kompletoret kommer nog att bli populärt; men det förtjänar inte längre namnet aftonbön utan bör i stället kallas aftonunderhållning. — Ett sådant tillväggångssätt som det nu påtalade vittnar om ett ovanligt valhänt grepp om spörsmålet när man är bunden av den liturgiska traditionen och när man utan att såra den goda smaken kan tillåta sig vissa friheter.

De anförda exemplen få vara nog för i dag. De torde tillräckligt belysa vad jag menar både med den pietet och bundenhet som vi i tidegårdsarbetet ha skyldighet att visa gammal tradition och

den frihet vi ha rätt att taga oss. De torde ock till fullo visa varför ett studium av äldre tradition äger icke blott historiskt utan ock praktiskt intresse. Ingenting skänker oss bättre än ett sådant historiskt studium den liturgiska takt som är nödvändig för ett gott resultat av vårt arbete.

*

Säkerligen tänker mina åhörare: Detta var då inte alls vad vi tänkte att få höra när vi läste ämnet: Medeltida breviartradition. I så fall kan jag bara ursäktas mig med att det har inte heller varit vad jag tänkte att säga när jag lovade att hålla detta föredrag. När jag började utarbeta det hade jag i första rummet tänkt mig en historisk och deskriptiv framställning. Det visade sig emellertid snart att materialet i så fall skulle ha blivit så överväldigande att man skulle behövt ett halft dussin föredrag för att få framställningen någorlunda njutbar. Bara det allra viktigaste materialet skulle om det sammanträngts inom tiden för ett enda föredrag gjort detta så hårdsmält att samtliga åhörare skulle ha somnat redan efter den första kvarten. Jag var därför tvungen att börja omigen och anlägga mera praktiska synpunkter med det resultat som nu har kommit fram.

Knut Peters.

Helsingör 2—6 juni 1947.

David's Psalmer i videnskabens og evangeliets Lys.

I Kirkens Historie har Psalteret, den gammeltestamentlige Salmebog, betydet uendeligt meget for Kristenlivet som alle Kristnes Bønnebog, ligesom den var Kristi egen. Der er Vidnesbyrd her fra Norden om, at det paa Ortodoksiens Tid læstes mere end N. T. Saadan er det ikke mere. Bibellæsningen er gaaet stærkt tilbage, og navnlig G. T. er for mange i Menigheden ved at være en ukendt og lukket Bog. Den almindelige Sækularisering har gjort sit dertil, men en Hovedaarsag har sikkert været selve Bibelsynets Krise, som først vort Slægtled er ved at overvinde, dog ikke saaledes at det gamle pietistiske Bibelsyn sejrer over det nye historisk-kritiske Syn eller omvendt. Ej heller derved, at det kommer til et Kompromis mellem de to Modstandere, men ved at noget helt nyt vokser frem, det ægte nytestamentlige og kirkelige Skriftsyn,

men i moderne Form. Dette nye skulde denne Artikel føre ind i og samtidig hjælpe til atter at bruge Davids Psalmer paa en sund og kirkelig Maade.

Kendetegnene for »det gamle Bibelsyn» var Læren om Skriftens Ufejlbarhed og den pietistiske Maade at læse paa.

Psalmerne læstes dels som Spaadomme om Kristus, dels som Kong Davids Bønner, hvis Hovedtema var Sjælens Forhold til sin Gud. De betragtedes og brugtes hovedsageligt som individualistiske Lønkammerbønner uden Berøring med Kirke og Gudstjeneste.

Det nye Bibelsyn, der kom til Verden med Rationalismen og alle Dage har baaret Præg deraf, stillede Krav om, at G. T. skulde læses historisk og kritisk, som alle andre Bøger. »Historisk» vil sige: i Samtidens Lys, udfra Samtidens Forudsætninger; Psalmerne maa forstaaes som Psalmisterne selv og deres Samtid forstod dem. »Kritisk» betyder, at man gaar ud fra Muligheden for Fejl f. Eks. i Forfatterangivelserne, men ogsaa, at man forholder sig vurderende overfor Indholdet og bedømmer det udfra, hvad man betragtede som et højere Udviklingstrin, N. T.s Lære.

Dette Syn førte til en helt ny Opfattelse af Psalmerne.

Lyset fra Samtidens Liv og religiøse Opfattelse, ogsaa udenfor Israel, blev kastet ind over dem, hvilket førte til, at en Mængde dunkle Enkeltheder, man tidligere kun mente at forstaa som Led af Spaadomme om Kristus, nu fik sin historiske Forklaring. Paavisningen af, at Forfatterangivelserne var senere skriftlærdes Værk, hjalp til en ny Erkendelse af Psalmernes Brug, at de fleste af dem er smaa Gudstjenesteordninger til Brug ved forskellig Lejlighed for den enkelte, Kongen eller hele Folket, oppe i Templet.

Den kritiske Indstilling førte ind i Arbejdet paa at forstaa Psalmernes ejendommelige Forkyndelse, men ogsaa til at man skarpere fremdrog Forskellen fra N. T., navnlig i saadanne Ting som Hævnønskerne og Uskyldserklæringerne og Lovfromheden, der syntes at minde betænkeligt om Farisæismen.

I det store og hele kom den nye Psalmeforskning som en stor Berigelse. Psalmerne blev løst ud af Individualismens Fortolkning og forstaaet udfra Menighedens Situation. Det er den bedende Menighed, vi møder, ogsaa naar det er en enkelt, der taler; den bygger paa Pagten og beder til den Gud, der er i dens Midte ved Gudstjenesten i Templet, og det er en Bøn til Ofret.

Psalmerne er utvivlsomt paa mange Maader blevet meget rigere for os end før og mere levende.

Men samtidigt skete det skæbnesvangre, at det blev hævdet af den historisk-kritiske Bibelforskning og troet af store Kredse indenfor Menigheden, at denne historisk-kritiske Maade at læse paa var den eneste saglige: Davids Psalmer er jødiske Bønner, adskillige sagde: fra en anden Religion end Kristendommen, og maa læses som saadanne. Vel er det naturligt ogsaa at læse dem opbyggeligt, »kristeligt», men vi maa blot være klar over, at det er Indlægning i Psalmen og ikke Udlægning. G. T. skal forstaas udfra sig selv og ikke udfra N. T.

Disse Synspunkter virker meget stærkt og synes absolut overbevisende, naar vi blot accepterer Grundforudsætningen for dem, at Biblen er en Bog, der kan forstaas som enhver anden, saaledes at en videnskabelig, historisk-kritisk Erkendelse er den sande, saglige Erkendelse af Bibelteksterne. At Bibelen, fordi den virkelig er Udtryk for at »Ordet blev Kød», maa underkastes videnskabelig Undersøgelse, som enhver anden Bog, og at man maa bøje sig for denne Undersøgelser Resultater, er hævet over enhver Tvivl; men det afgørende er om dette blot er et nødvendigt Arbejde i Forgaarden til Helligdommen, eller det er muligt ad den Vej at forstaa Bibeltekstens saglige, virkelige Mening. Videnskaben svarer Ja, men Kirken svarer Nej og har det nytestamentlige Bibelsyn bag sig. Dette har længe været fordunklet og ukendt, men træder mere og mere frem i disse Aar som det store Spørgsmaal til os: Med hvad Ret forkaster I det eenstemmige, nytestamentlige Bibelsyn kommet med Kristus, baaret frem af Apostlene, at G. T. vidner om Kristus og kun forstaas, sagligt, reelt i ham? Takket være dette Bibelsyn er G. T. bevaret som den kristne Menigheds Bog; fordi Davids Psalmer blev bedt af Kirken, som Kristus gjorde det, har de levet i Kirken indtil denne Dag.

Den utrolige Frimodighed, den gammeltestamentlige Videnskab har vist med Hensyn til at feje Jesu og Apostlenes Bibelsyn til Side som Sagen uvedkommende, skyldes antagelig og forhaabentlig Uvidenhed om dette Bibelsyn. Saa længe man blot ser det som en Forlængelse af Senjødedommens Syn, maa man have Lov at afvise det som uvedkommende. Det er jo heller ikke svært f. Eks. hos Paulus og i Hebræerbrevet at finde Fortolkninger, der i hvert Fald ved første Øjekast ligger nær op ad rabbinske Fortolkningsmetoder, og Eksegese af enkelte Steder vil selvfølgelig ofte gaa ad Samtidens Veje, det ligger atter gemt i dette »Ordet blev Kød».

Men det afgørende i det nytestamentlige Bibelsyn er, at det ikke er en ny Fortolkningsmetode, f. Eks. den typologiske, men en ny Erkendelse af G. T.s egentlige Mening og Indhold; en Erkendelse, der gives i Kristus som et Led af Gudsrigets Aabenbarelse, nemlig denne: Gud har med al sin Gerning i Israel tænkt paa Kristus og gjort det saaledes, at Israels Historie, Institutioner, Love, profetiske Aabenbaringer, Psalmer o. s. v. baade er rettet aktuelt mod Israel for at hjælpe det i den aktuelle Situation og for at forberede det paa Kristus, og overleveret os til denne Dag for overfor os at være et Forjættelsesvidnesbyrd om Kristus. Gud tænkte paa Kristus, da han inspirerede Psalmisten til at digte den 2. Psalme i Psalteret. Dette forstod Psalmisten og Israel ikke, det forstaar Videnskaben ikke, den kan kun fastslaa, at Psalmisten ikke tænkte på Messias, og det er rigtigt, først Kristus forstaar, at han opfylder denne Psalme og kaster sit nye Lys over Guds Mening med det israelitiske Kongedømme og Kongepsalmen.

Men denne Erkendelse er en Gudsrigets Hemmelighed og ingenlunde den samme som den senjødiske, messianske Tolkning af Psalmen, der fører til den nationale Messiastro, som Kristus bekæmpede. »I ransager Skrifterne, fordi I mener i dem at have evigt Liv, og det er dem, der vidner om mig. Og I vil ikke komme til mig for at I kan have Liv», siger Jesus til Jøderne (Johs. 5, 39—40). Kristus finder man ikke i Skriften, han er levende blandt os, men dem, der tager imod ham, faar deres Øjne lukket op for Vidnesbyrder om ham i G. T., det stykkevisse, ufuldkomne Forjættelsesvidnesbyrd, der kun i Kristus danner en Enhed hvor baade Ps. 2 og Jes. 53 opfyldes, ikke som en Spaadom, der i Enkeltheder gaar i Opfyldelse, men som et Guds Tegn, der peger hen paa Frelseren, den tornekrone Konge. Altsaa, hvad det er i Psalmen, Gud vil opfylde, hvad Forjættelsestegnet er, det ses først, naar Kristus aabner vore Øjne, som han gjorde det med de to, der vandrede til Emaus (Lk. 24, 31—32) eller for alle Apostlene før Himmelfarten: »Da oplod han deres Forstand til at forstaa Skrifterne» (Lk. 24, 44—49).

Dette Bibelsyn bar hele Jesu Gerning: han vilde være Messias d. v. s. Opfyldereren af Guds Forjættelser i G. T. I Psalmerne og hos Hjemkomstprofeten især fandt han Guds Vej afstukket for sig. Over hans Gerning stod Ordet »det bør sig»: saaledes er Guds Vilje aabenbaret til Opfyldelse i den gamle Pagts Bog.

Dette vil altsaa sige, at den egentlige, saglige Forstaaelse af Psalmernes Mening og dybeste Indhold er den, Kristus giver sin Menighed. Den kristologiske Opfattelse, som er den bærende i Kirkens Syn paa Psalmerne fra Jesu Tid, er altsaa ikke en opbyggelig Indlægning, men den eneste virkelige Forstaaelse af Psalmerne. Dertil kan Videnskaben aldrig trænge frem, og hvis den prøver det uden at være Theologi, d. v. s. staaende i Menigheden og lyttende till G. T. sammen med Kristus, vil den misforstaa Ordet. Trods alt det værdifulde, der blev givet os f. Eks. af Wellhausen var det alligevel berettiget, at Menigheden hævdede, at en enfoldig Kristen, der intet kender til den nye Bibelforskning, men læste G. T., som Kristus gjorde det, forstod Bibelordet bedre, mere sagligt end den lærde Professor.

Men naar dette er sagt, maa vi ogsaa gøre os klart, at vi ikke udenvidere kan overtage Jesu eller Luthers Bibelbrug.

I Grundsynet maa vi være enige, fordi det paa det nøjeste hører sammen med hele Evangeliet og er bærende i Jesu Selvforstaaelse og Forkyndelse. Det er ikke en Bisag, men N. T. hævder, at uden G. T. gives der ingen virkelig Forstaaelse af Kristus. Brunner bruger et Sted dette Billede, at Biblen er en som en hel Sætning bestaaende af Forsætning og Eftersætning; begge Dele maa med, for at Sætningen kan faa Mening.

Men i Enkeltheder kan og maa vi have andre Meninger end Kirken før den historiske-kritiske Bibelforskning, f. Eks. deri, at vi i G. T. møder Spaadomme om Kristus, at Profeterne og Psalmisterne var klare over, at de talte om en fjern Fremtid og en kommende Messias, og i alle de historiske Spørgsmaal.

Jesus, som var et sandt Menneske, maatte dele sin Tids Opfattelse heraf og Luther paa samme Maade, deri var intet usandt. Men det er der, hvis vi nu, i Strid med de Resultater, en ærlig Forskning har bragt, fastholder det »gamle Bibelsyn».

Den historisk-kritiske Forskning er Guds Gave til sin Kirke, naar den bruges paa rette Maade. Ved den hjælpes vi til at se sandere paa G. T. Vi skal lære dette: Forjættelse er ikke Opfyldelse. Derfor taler Gud stykkevis og paa mange Maader i den gamle Pagt; der tegnes flere forskellige Billeder af Kongen og Profeten f. Eks., derfor kan Billederne ikke staa alene, det ene Skrift maa høres sammen med det andet i Kristus, Ps. 2 og Jes. 53, Jonas Bog og Esters Bog o. s. v., og dog skal deres særlige Vidnesbyrd udarbejdes i sin Ejendommelighed.

Vi møder Opstandelsens Gud, men ikke Opstandelseshaab i Psalmerne, og det forarger os ikke, Forjættelsen maa være ufuldkommen, først med Kristus kom Opstandelsen og det virkelige Opstandelseshaab til Verdenen, og dog er Ps. 16 en Forjættelse herom.

Vi skal lære at være taknemmelige for, at Forskningen viser os det primitive, tidsbestemte i Psalmerne, f. Eks. at »Fjenderne» opfattes som Troldmænd, fordi det siger til os, at Ordet virkeligt er bleven Kød. Det er ikke evige, religiøse eller moralske Sandheder, vi møder i G. T., men en Guds frelsende Aabenbaring i Historien, Ordets Inkarnation.

Derfor forarges vi heller ikke over at møde menneskelig Synd hos Psalmisterne, Præg af det gamle Menneske, der vil Hævn og som hæver sig over andre, selvom baade Hævn — og Uskyldsstederne skal opfattes noget anderledes, end vi plejer at gøre; dette skal vi senere komme tilbage til.

Blot maa vi slaa fast, at det historisk-kritiske Bibelsyn har afgjort Uret, naar det taler om, at der foreligger en Udvikling fra noget lavere til det højere i Forholdet G. T.—N. T. Hvis dette var Tilfældet, maa man spørge: Hvad skal man med det lavere, naar vi har det højere, hvad skal vi med gamle jødiske Psalmer, naar vi har vore egne kristne Salmer? At sige Forjættelse — Opfyldelse er noget andet. Vel er Forjættelsen lavere end Opfyldelsen med Nødvendighed ikke paa Grund af svigtende menneskelig, religiøs og moralsk Erkendelse; men Opfyldelse er ikke et højere Trin paa en Udviklingsrække, men Gudsrigets Komme, Inkarnation, der ikke gør Forjættelsen overflødig, men først for Alvor gør den nødvendig.

Efter at have klargjort det principielle vil vi i sidste Del af Artiklen i Enkeltheder prøve at fremstille Psalterets Forjættelsesvidnesbyrd om Kristus og de Problemer, der rejser sig i den Anledning.

Egentlig kunde man godt begynde med det, der ligger i Navnet »Davids Psalmer». Hvormeget man tænkte ved at tillægge David Forfatterskabet til Psalmerne er vel usikkert, men denne Benævnelse udtaler meget af det centrale i Menighedens Syn paa Psalmerne: de staar i Davidskongedømmets Tegn, handler om Davidskongen og hans Folk. Heri er intet sagt om, hvor mange af Psalmerne, der er digtet til Brug for Kongen, nok noget flere end almindeligt antaget, men der menes dette, at det Jeg, der for den

kristne Menighed nu taler i Psalmerne er Davidssønnen Jesus Kristus og hans Folk, der er hans Legeme paa Jord. Her møder vi den af Gud indsatte Konge, Guds Søn i Ps. 2, den retfærdige Konge i Ps. 101, han der er Konge og Præst paa een Gang i Ps. 110, den foragtede og dog sejrende Konge i Ps. 118, den velsignede Konge der lever i Troen Ps. 21. Saaledes den ene Psalme efter den anden, der taler om Kongen, eller hvor Kongen taler selv. Det er ikke Profeti eller Spaadomme; vi glemmer ikke, at Psalmisten talte om sin Tids Konge i Israel, derfor prøver vi ikke paa at finde dunkle Hentydninger, der kan passe paa Kristus. Det er her som med Jesu Lignelser, de enkelte Træk er kun Led af Billedet og skal ikke udlægges, men det er Hovedtanken, der skal frem. Saaledes ogsaa i Psalmerne; det er ikke bestemte Enkeltheder, Kristus opfylder, men Billedets Helhed paa den Maade at Trækkene fra de forskellige Billeder føjes sammen i en levende Enhed i Jesus Kristus, der paa engang er den kronede Konge og den foragtede Hovedhjørneste, Præsten der ofrer for Synd og Dommeren, der knuser sine Fjender paa Herrens Dag og udrydder de gudløse: alle disse Billeder i Psalmerne er ligesom Skygger Kristus kaster, hver især fører de os nærmere ind i hans Hemmelighed, naar de betragtes i hans Lys.

Den anden Kristusskikkelse vi møder er den lidende, anfægtede Herrens Tjener, enten det nu er Israels Konge, en enkelt ubekendt, eller hele Folket, der engang var Psalmens Jeg.

Disse Psalmer opfylder Kristus ved, at han gør sig til eet med alle disse lidende og anfægtede ved hele sin Inkarnation og med Højdepunktet: Gethsemane og Korset. Det er deres Nød, han lider, deres Angst er hans Angst sammen med Tvivl og Anfægtelse; det er deres Synd, han bekender som sin egen i Psalmerne. Vi er med baade som enkelte og som Menighed, vi faar Lov at føje os ind saaledes, at naar vi i Anfægtelse raaber: »Min Gud, min Gud, hvorfor har du forladt mig», saa beder vor Forsoner for paa sit Kors, og naar vi siger: »Mod dig, mod dig alene har jeg syndet», saa bekender han Alverdens Synd sammen med os og soner den derved.

Videnskaben har paavist, at Nøden i Psalmerne kan være af megen forskellig Art f. Eks. Ps. 51 Sygdom; i andre Psalmer Forfølgelse af Fjender o. s. v., hvorledes opfylder Kristus saa dette? Vi maa søge ind til Psalmens Kærne, og den er altid Anfægtelsen, det er Psalmistens egentlige Nød. Men netop Udmalingen af den

timelige Nød skal glæde os, for vi har ikke en aandelig Frelser, der kun bryder sig om Sjælen, men Menneskesønnen, der gør sig til eet med al timelig Nød: »vore Sygdomme bar han». Den, der beder Klagesalmerne saaledes, vil forstaa mere og mere af Korsets Gaade omend ikke forstandsmæssigt, saa dog saaledes, at Jesu stedfortrædende Lidelse bliver en større og større Glæde og Virkelighed for Troen.

Men ogsaa Kristi Folk er med i Psalmerne.

Israel er Tegnet, der peger hen paa Kristi Menighed. Derfor taler de lange bibelhistoriske Psalmer (f. Eks. Ps. 105 og 106) levende og aktuelt til os. De afmaler Guds Trofasthed og Udvælgelse og tugter vor Genstridighed og Vantro. Det er vor egen Historie vi læser i Forbilledet, Typen som N. T. siger, samtidig med, at vi fastholder det reelt historiske ikke som jødiske Historie, men som Led af Menighedens. Vor Udvælgelse begynder med Abraham, Guds Førelse med sin Menighed med ham. Ved Daaben er vi indlemmet i dette Guds Folk, som Gud fandt i Ørkenen som vilde Druer. Som Psalmisten dengang, beder vi nu Psalmen i Pagten og venter Bønhørelse, fordi Gud har udvalgt os i Kristus, saaledes som hans Udvælgelse af Israel baade er Begyndelsen til og Forjættelsen om.

Dette Folk møder han i Templet. Vi kan ikke være den historisk-kritiske Forskning taknemlig nok for, at den har givet os det saakaldte kultiske Syn paa Psalmerne, paavist hvorledes Psalmerne lovsynger og paakalder den nære Gud, der møder sin Menighed paa Sion ved Gudstjenesten. Dette opfyldte Kristus, da han kom som den nære Gud og kommer i Ord og Sakrament, og hans Menighed er hans hellige Tempel. Helt naturligt tænker vi herved ogsaa paa Kirkens Hus og Gudstjenesten, naar vi f. Eks. synger Ps. 84, men det er Udtryk for Kristi Nærværelse i Menigheden, Huset af levende Stene.

Ved ingen af Psalmerne har vi søgt at finde ind til noget saa at sige fællesreligiøst, som det gamle og det nye Israel kan være fælles om. Den Vej maa som Regel det »nye Bibelsyns» Mænd gaa, for som Kristne at kunne læse Psalmerne. De maa finde Udtryk for den samme menneskelige Nød, den samme Lidelse, den samme Tro og religiøse Oplevelse.

Enhedspunktet ligger her et andet Sted end for N. T. Efter bibelsk Opfattelse er det, der forener det gamle Israel og det nye, Kristus. Han var i Forjættelsens Form i Israel, vi har ham

i Opfyldelsen som Menneskesønnen. Dette betyder imidlertid ogsaa, at alt i den gamle Pagt virkelig staar i Forjættelsens Tegn og kun forstaas i Kristus.

Hvad dette vil sige ses i Skabelseshymnerne. Ofte ser man saaledes paa det, at i den gamle Pagt har de den første Trosartikel, vi har faaet den 2. og 3. føjet til. Nej, det er virkelig den treenige Gud, der her aabenbarer sig for Israel, men i Forjættelsens Form. Derfor begynder ogsaa Israels Tro paa den 1. Trosartikel med den anden, men begge i Forjættelsens Form. Psalmerne lovsynger ikke Naturens Gud, Almenreligiøsitetens eller den naturlige Theologies Gud, men Forløseren, Udvælgelsens og Pagtens, Ordets Gud. Derfor knyttes Skabelse og Guds Kongedømme over Israel saa nært sammen og bliver Virkelighed i Gudstjenesten. Saaledes er ogsaa Skabelseshymnerne Forjættelser. Vi lovsynger med dem den Gud, Himlens og Jordens Skaber, der har indordnet alt under sin Forløserplan i Kristus, som han begyndte at udføre i Forjættelsesform, da han udvalgte Israel, og har fuldført i Kristi Komme og Frelsergerning. Dette træder os i Møde ved Gudstjenesten.

Til sidst vil vi vende os til de Ting i Psalmerne, som synes at stride direkte mod Evangeliet, nemlig Hævnønskerne, Uskyldsbekendelserne og Talen om Retfærdighed ved Loven. Er der andet at gøre end at sige Nej hertil, paa Forhaand opgive at søge Forjættelsestegn heri, og altsaa springe disse Steder over naar vi læser Psalteret som Kristi Menighed?

Lad os ikke fælde en for hurtig Dom, men se lidt nærmere paa disse Psalmer.

Det almindelige er jo blot at se Hævnsalmerne under Udviklings-synspunktet: de er Udtryk for en lavere Moral end den kristne. Jesus anlægger, som vi har set, et helt andet Syn nemlig: Forjættelse — Opfyldelse. Naar Jesus taler om at elske og tilgive sine Fjender og selv beder for dem, synes det klart, at Hævnsalmerne er dømt. Der er noget her, der virkelig er dømt ved Jesu Kors. Vi kan med andre Ord aldrig mere læse disse Psalmer, som det gamle Israel gjorde. Men det skal vi jo heller ikke, om hele G. T. gælder, at det skal læses som opfyldt i Kristus. Men er det muligt med Hævnsalmerne? Apostlene og Jesus gør det. I Apostlenes Gerninger Kp. 1, 20 anføres Hævnønsker fra Ps. 69 og 109, ikke længere bedt som Hævnbønner, men som Ord om Guds Vredes Dom, gaaet i Opfyldelse paa Judas. Jesus siger om

Judas Johs. 17, 12: »ingen af dem gik fortabt undtagen Fortabelsens Søn, for at Skriften skulde opfyldes»; dermed hentydes ganske sikkert til Hævnønskerne i Ps. 69 og 41 (jp. Joh. 13, 18 og 15, 25), her ogsaa læst som Udtryk for Guds Vredes Alvor.

Har dette nu noget Holdepunkt i Psalmerne, er det ikke ganske simpelt hen en utilladelig »Forbedring»? Lad os prøve ganske enkelt at læse Psalmerne som Israel gjorde det. Den talende i Psalmen er den enkelte anfægtede Herrens Tjener eller den lidende og anfægtede Menighed, der staar overfor Fjender, der samtidig er Guds Fjender, maaske primitivt opfattede som Troldkarle og Heksemestre, Mennesker i Pagt med Mørkets Magt. Grundtonen i Bønnen er ikke den forurettedes egoistiske Hævntørst, men Nidkærlighed for Guds Retfærdighed og Ære, at hans Sejr dog maa kendes, og Fjenderne knuses. Den selvretfærdige ønsker Hævn, men i Psalmerne er det den anfægtede, der beder og siger »min Skyld er ikke skjult for dig».

Alligevel er der Synd i disse Bønner; de er den gamle Pagts Bønner, der endnu ikke kendte den korsfæstede, som bad for sine Fjender. Men det inderst i dem opfyldes, den uafrystelige Vished om Guds Vredes Alvor: »Ve dig Korazin, ve dig Bethsaida, det skal gaa Sodoma og Gomorra taaleligere paa Dommens Dag end dig».

Naar vi beder disse Bønner i Kristus er der ingen Hoveren deri, for ogsaa vi maa frygte Guds Vrede, og Bønnen om, at Fjenden maa knuses, naar han staar Gud imod, maa forenes med Barmhertighed mod alle, der er tyranniseret af Djævelen. Guds er Dommen, og den er virkelig og forfærdelig. Er det ikke gaaet endnu forfærdeligere for Tyskland end de Ord Ps. 137, 7—9 udtalte mod Babylon? Grundtvig sang om Guds Fjender:

»De er Fjender af Sandhed og Retten
de er Fjender af Kærlighedsætten
de har alle det værste tilbage,
thi end lever den gamle af Dage».

Det er Hævnsalmens Toner, men som de lyder i Kristus.

Endnu mere forargende end Hævnønskerne er Uskyldserklæringerne f. Eks. i denne Form: »Mig dømmer du, Herre, efter min Retfærd og Uskyld». (Ps. 7, 9.) Er dette Farisæisme eller i hvert Fald en overfladisk Synsbevidsthed? Nogle af disse Udsagn faar vel nok en naturlig Forklaring som »Anklagedes Bønner»,

bedt af Mennesker, der søger Asyl i Templet og som overfor Gud bedyrer deres Uskyld i den bestemte Sag, de anklages for. Dette klarer imidlertid næppe hele Spørgsmaalet. Vi maa for at løse det prøve at forstaa Arten af den gamle Pagts Gudsforhold. Det er et virkeligt Trosforhold, der har Naaden som Forudsætning. Saaledes indledes de 10 Bud med Evangeliet: »Jeg er Herren din Gud, som førte dig ud af Ægypten af Trællehuset» — »Du maa ikke have andre Guder end mig». De 10 Bud udtrykker den Troens Lydighed, der skal udspringe af Naaden. Navnlig 5. Mosebog understreger stærkt Naadestanken. Alle de mange forskellige Bud betyder da, at hele det skabte Menneskeliv i alle dets Detailler ved Budene underlægges Guds Naade og Herredømme med Kærlighed til Gud og Næsten som det samlende Bud. Men vi befinder os i den gamle Pagt paa Forjættelsens Trin, hvor Menighed og Folk er eet, og Moseloven ogsaa er Samfundslov. Israel er som Børn, der maa have Bud angaaende en hel Række bestemte ydre Ting, som de kan udføre, og hvor det alligevel er saadan, at de skal gøres i frivillig Lydighed og i Glæden over at kunne hjælpe og glæde Fader og Moder, for at Budene virkelig er opfyldt. Er det Farisæisme, naar et Barn hopper rundt og siger: »jeg er saa glad, fordi jeg har hjulpet Mor i Dag og gjort alt, hvad hun sagde»? Fri for Egoisme er det vel ikke, men det bærende deri er Glæden over at være hjemme og være, som Fader og Moder gerne vil have det, og i deres Kærlighed. Dette kan være et Billede paa Israel i den gamle Pagt. Fordi Kristus endnu ikke er kommet med den større Frelse og den bedre Pagt, med Budene indskrevet i Hjertet, derfor kræver Gud kun, at Israel skal være som Børn, der skal vise Lydighed i alle disse ydre Ting, hvorigennem deres Tro og Kærlighed skal give sig Udslag.

Hvor Troen og Kærligheden ikke er, holdes Loven ikke, men hvor de er, der staar man med Gerningerne i Pagten. Netop saaledes er Uskyldserklæringerne ment. Det bærende i dem er ikke Egenretfærdigheden, men Tilliden til Gud. Saaledes begynder Ps. 7 med Ordet: »Herre, jeg stoler paa dig», og slutter: »Jeg vil takke Herren for hans Retfærd» (d. v. s. Pagtstroskab). Uskyldserklæringerne er ikke Svar paa Guds Anklage, i saa Fald var de Farisæisme, men paa Fjendernes. Det inderste i dem er, at man bevidner Gud sin Tro og Kærlighed og giver sig ind under hans Dom. Derfor kan man over dem sætte Apostlen Peters Ord: »Herre, du kender alle Ting, du ved, at jeg elsker dig» (Joh. 21,

17). Men vi staar ikke mere i Barnets enfoldige Forhold til Budene, derfor kan vi ikke mere bede disse Psalmer som Israel; Bjergprædikenen og hele Guds Aabenbaring i Kristus ligger imellem. Derfor beder vi dem i deres opfyldte Form. Først som Kristi egne Bønner, han var helt den retfærdige.

Saaledes giver Kristus os selv Nøglen til at forstaa dem i Johs. 15, 25: »Men for at det Ord skal opfyldes, som er skrevet i deres Lov: De hadede mig uden Grund» (Ps. 69, 5). Kan vi da ikke bruge dem om os selv? Jo, med Peters Ord, hvor det er Troen, der giver sig ind under Guds ubestikkelige Dom og ved, at vi er kun rene og retfærdige i Guds Øjne, fordi vi er dækkede af Kristi Renhed og Retfærdighed. Vi kan maaske i en bestemt Sag sige som Paulus: »Vel ved jeg intet med mig selv», men maa saa ogsaa tilføje: »men dermed er jeg ikke retfærdiggjort, den som bedømmer mig er Herren» (1. Kor. 4, 4). Derfor bliver Grundtonen Ordene fra Rom. 8, 33: »Hvem vil anklage Guds udvalgte? Gud er den som retfærdiggør, hvem er den som dømmer? Kristus Jesus er han, som er død, ja meget mere er oprejst, han som er ved Guds højre Haand, han som ogsaa gaar i Forbøn for os».

Paa samme Maade taler Ps. 119 til os, og alle de andre Psalmer, der taler om Frelsen ved Loven. Det er ikke den falske Frelsesvej, Paulus bekæmper. Budene er Evangeliet i den gamle Pagt i Forjættelsens Form. I dem var Gud nær i sin Naade (5. Mos. 30, 11 f.), og i hvert eneste af dem bliver Guds Naadespagt levende: »Jeg kendes ved dig, udvælger dig i Naade, som du er, og aabenbarer min gode og naadige Vilje for dig, for at du skal leve udaf den». Derfor siger vi: Disse Ord taler til os i den nye Pagt om Evangeliet og vor Bekendelse dertil; Evangeliet, der er Guds Nærhed og Naadesvilje paa een Gang, hvorefter vi skal leve.

Det er paa mange Maader en svær Tid, vi lever i, men ogsaa en stor og rig Tid, hvor vi finder tilbage til det ægte og oprindelige i Menneskeliv og Kristentro. Dette er ogsaa sket paa Bibelsynets Omraade. Nu staar det til os, om Biblen og ikke mindst Davids Psalmer maa blive læst og bedt, som i Fædrenes Kirke, og Menighedens Liv styrkes derved.

Sv.-Aa. Nielsen.

Helsingör 2—6 juni 1947.

Gemensamt arbete mot gemensamt mål.

Förnyelse av den klassiska tidegården inom Nordens kyrkor det är det gemensamma målet för vårt gemensamma arbete.

För att nå detta mål måste vi fylla två uppgifter:

1. vi skall sammanställa breviarier för de olika kyrkorna, lämpade efter deras särskilda behov och olika möjligheter.

2. vi skall befordra dessa brevariernas bruk i församlingslivet.

Denna konferens, som sammankallats för att överlägga om tidegårdens förnyelse, har att ta ställning till de två frågorna:

1. kan vi förverkliga dessa uppgifter på sådant sätt att våra nordiska breviarier till sina huvuddrag bli gemensamma och

2. kan vi under det praktiska införandet av tidegården eftersträva ett enhetligt utförande.

Lyckas vi med detta så skulle vi ömsesidigt stödja varandra och en allt vidare krets av den bedjande kyrkans folk skulle stärkas i sitt andaktsliv genom ett så påtagligt bevis för gemenskapen i böneumgängelsen. Och denna böneumgängelse skulle underlättas, då våra besläktade folk mötas till andakt.

Våra förutsättningar.

Vi bör ju äga förutsättningar för ett sådant arbete för tidegårdens förnyelse efter likartade linjer.

1. Trots alla olikheter, som otvivelaktigt finnas mellan våra kyrkosamfund, så äro vi genom många gemensamma drag både i våra kyrkors historia och i deras struktur, starkt besläktade med varandra. Vi bilda tillsammans den nordiska gruppen av den evangeliska kristenheten och äro förenade genom samma förpliktande normer för vår evangeliska trosuppfattning. Vi äger en gemensam grundsyn på Ordets plats i församlingen och på bibelordets grundläggande betydelse för liturgien.

2. Så vitt jag har fattat läget rätt, ha vi också enahanda syn på tidegården. Vi avvisa tanken på att den skulle äga en meritorisk karaktär och hävda dess värde såsom en gudstjänstform, genom vilken Gud träder in i tiden och möter församlingen och den enskilda själen *i, med och under ordet*. Bibelordet i tidegården är på en gång Guds gåva till oss och vår bön till Gud.

Vi hävda ju alla vidare, att tidegården är en utomordentlig hjälp för ett ordnat andaktsliv för prästen, som i detta avseende

skall vara en föresyn för sin församling. Men tidebönen är något som angår inte bara honom, utan den är först och främst en församlingsangelägenhet av största vikt. I den återuppväckta dagliga tidegården i församlingens helgedom kommer den bedjande kyrkan till synligt uttryck.

3. Vi mötas vidare, vi som äro här församlade, i den övertygelsen att tidegårdens förnyelse skall ske på den gammalkyrkliga grunden, som gör psaltaren och de nytestamentliga cantica till tidebörens huvudpart och vi upptaga de gammalkyrkliga tideböernas namn och dispositioner. Vi göra detta i trohet mot arvet från fornkyrkan och under trohet mot den evangeliska reformationens strävanden till tidegårdens förnyelse. I vårt arbete vilja vi bevisa oss vara rätta medlemmar av den allmänneliga kyrkan.

Vi avvisa sålunda tanken på att nyskapa tidegårdens struktur och disposition. På en punkt torde en nyskapelse dock bli nödvändig och det gäller texterna till hymnerna. Jag vill gärna tro på att denna förnyelse kunde ske under inbördes växelverkan mellan våra kyrkor.

4. Vi äga, synes det mig, samma uppfattning om tidegårdens musikaliska dräkt: det skall vara den gamla gregorianska sångens dräkt. Den äger urkristna rötter och är åtminstone i Sverige och Finland omsorgsfullt bevarad i den evangeliska reformationens dokumenter. Vi avvisa också här tanken på nyskapelse.

5. Vi ha likartade utgångslägen inom våra kyrkor. I intet av våra länder finnes nu längre någon levande tidegårdstradition att bevara och vidare utbilda. Arvet från fornkyrkan, som räddades över i de reformerade kyrkorna i mer eller mindre gott skick, har ödelagts fullständigt. Vi måste börja från början och lägga en helt ny grund för en helt ny tradition.

Detta innebär en förmån: vi ha inga hänsyn att ta till något som redan finnes; men det är också ett ansvar: vi skall göra ett så omsorgsfullt grundläggande arbete att nästa generation kan bygga vidare därpå utan att behöva riva ned och ändra.

Våra svårigheter.

1. Vi ha också någorlunda likartade svårigheter. Bristen på tradition betyder brist på vägledare. En viss hjälp kan vi få utifrån, både från Rom och från anglikanska kyrkan. Denna hjälp är oss värdefull, inte minst när det gäller att få klarhet över tidegårdens historia.

Men tidegården får icke vara ett långods utifrån — den måste växa fram inom våra egna kyrkor. Vi ha andra teologiska och praktiskt kyrkliga utgångspunkter, delvis växlande även inom våra kyrkor. Vi ha framför allt helt andra språkliga förhållanden än latinets och engelskans att ta hänsyn till. Här kan näppeligen någon främling hjälpa oss. Vi måste, för att ta ett exempel, själva noggrant avlyssna våra egna språk, göra oss väl reda för deras lagar och accentförhållanden och infoga dessa språk i den gregorianska sångens dräkt, på ett sådant sätt, att varken den gregorianska musikens lagar kränkas eller våra språk tvingas in i en främmande tvångströja. Blott så kan tidegården för nya släkten komma att kännas som ett naturligt uttryck för den gemensamma bönen och såsom ett naturligt komplement till våra övriga gudstjänstformer.

2. Våra svårigheter betingas i viss mån även av det teologiska och allmänna kyrkliga läget och av den musikaliska smaken just nu. Vi möter alla motstånd. Det gör nu allt nytt, något annat skall vi därför inte vänta oss. Motståndet mot tidegården kan bero av känslotänkande och okunnighet om vad vi avse. Det motståndet övervinnes, såsom erfarenheten visar, genom vishet i framträdande, genom tålmod och ett troget arbete för saken.

Men ett allvarigare motstånd ha vi att vänta oss av rent principiella skäl åtminstone från en teologisk-kyrklig riktning. Det är den som har bestämts av den historiskt-kritiska bibelsynen och som med Harnack och andra lärofäder anser Gamla Testamentet vara en belastning för kyrkan som hon snarast bör göra sig av med. För denna riktning som veterligen nu saknar representant vid våra universitet, men som ännu har talrika anhängare ute bland präster och lekmän, ter sig bruket av Gamla Testamentet och inte minst av psaltaren som ett avgjort hinder för att acceptera tidegården. Här ha vi knappast annat än motstånd att vänta.

För den som fått stå med i tidegårdsarbetet i 25 år är det en stor glädje att ta del av den nya teologiskt skolade generationens syn på Gamla testamentet: den är en av förutsättningarna för vårt arbetets framgång. Den har lärt oss att läsa Gamla testamentet i ljuset från det nya. Denna nya messianska syn på Gamla testamentet, är ju allt annat än ny, eftersom den är vår Hernes och Frälsares och hans apostlars syn. Den ger oss en ny frimodighet i vårt arbete och har utan tvivel på många sätt hjälpt oss att bättre utnyttja tidegården till uppbyggelse. I detta avseende men också

i andra, har den teologiska utvecklingen under de sista årtiondena arbetat tidegården i händerna.

Några olikheter.

Jag har betonat likheter och gemensamma drag såväl i förut-sättningarna som i svårigheterna, men jag vill icke undanskymma att det finnes olikheter i uppfattning och utformningen. Dessa olikheter behöver vi klarlägga i broderligt samförstånd och göra till problem, som vi har att genomarbete och övervinna eller tolerera. Jag vill här emellertid genast göra den reservationen att jag möjligen missuppfattat eller varit otillräckligt informerad om läget i grannländerna.

1. Det är kanske så att vi svenskar (= Peters och jag) mera och tidvis uteslutande, betraktat tidegården såsom en församlingens gemensamma böneform, medan exempelvis våra danska bröder starkare accentuerat dess värde som regula för prästens andaktsliv. Ett och annat i åtskillnaderna oss emellan får förvisso sin förklaring härav. Något motsatsförhållande föreligger givetvis icke på denna punkt.

2. Det samma gäller om bruket av psaltaren. Theologisk oratorium har funnit det angeläget vara att snarast utge hela psalteriet för tidebönens folk, medan vi i Sverige i nuvarande läge ansett det av pedagogiska orsaker vara riktigare att verkställa ett urval fördelat för veckans dagar och för kyrkoårets högtider. Den danska inställningen är betingad av respekten för bibelordets — skall jag säga — odelbarhet, den svenska av hänsyn till vad vi menat vara nödvändigt för att föra tidebönen ut i församlingen just nu.

3. I fråga om hymnerna ha vi gått olika vägar. I Bibelske psalmer uteslutes hymnen i completorium, i matutinen ersättes den med psalm ur psalmboken, som icke närmare angivits. Finlän-darna och norrmännen, i den mån jag haft möjlighet att känna deras tideböner, ha regelmässigt ersatt hymnen med psalm ur psalmboken, och därvid anvisat även sådana som icke äro skrivna på tidegårdens klassiska versmått.

Den svenska tidegården upptar översättningar av klassiska hymner eller nydiktningar, men enbart sådana som kunna utföras på de gamla gregorianska hymmelodierna. Vi avböjer av rent principiella skäl andra hymner. (Jag skall här icke ingå i diskussion på dessa frågor, jag hoppas att vi vid kommande konvent kunna få tillfälle att grundligt ventilera dem.)

4. Detsamma gäller om den skiftande uppfattning, som torde finnas rörande den gregorianska sångens utförande. Jag tänker därvid närmast på accepterandet eller avböjandet av iktusteorien.

I stället för att nu upptaga tiden på diskussion av sådana detaljfrågor, synes mig ett spørsmål av principiell innebörd vara angelägnare att dra fram, ett spørsmål, där en viss oklarhet synes råda. Det gäller frågan om

Tidegården och kyrkan.

Vad jag avser vill jag förtydliga genom att hävda tesen att brevriariet är *kyrkans* bönbok. Vi själva måste hålla detta i minne och argumentera och handla utifrån denna uppfattning. Den är kyrkans bönbok icke någon eller några kyrkliga eller teologiska eller till äventyrs vissa musikaliska riktningars bönbok. Tidegården skall så inrättas och föras in i församlingslivet att den blir en allmänkyrklig tillhörighet, fullt parallell med vad högmässan är i Sverige. Den gäller för alla: högkyrkliga och lågkyrkliga, för musikaliska av alla schatteringar och för omusikaliska människor. Alla dessa rörelser och riktningar ha sedan möjlighet att ge sin färg åt högmässan, när den utföres: genom valet av psalmer och genom musiken, genom skiftande liturgisk skrud o. s. v.

På samma sätt måste det vara med tidegården. Den får aldrig, principiellt sett, betraktas som en specialitet till äventyrs för de »högkyrkliga» eller för dem som rent musikaliskt ha sina intressen och ideal i den gammalkyrkliga, traditionella sången. Vi som vilja förnya tidegården få aldrig tappa bort dess ekumenicitet. Tidegården har en adress till alla, som vill leva ett ordnat andaktsliv på bibelns grund, de teologiska uppfattningarna också om själva bibeln må sedan skifta och den yttre apparaten växla. Vi få aldrig själva betrakta tidegården såsom något som uteslutande tillhör oss eller såsom något specifikt för den ena eller andra riktningen. Då ser vi på ett sekteriskt sätt på tidegården och gör tidegården själv till en rörelse, i stället för att den skall vara ett medel i rörelsernas tjänst, eller rättare sagt i den allmänliga kyrkans tjänst.

Hemma i Sverige har ju, som Ni alla vet, den s. k. högkyrkliga rörelsen i dess olika skiftningar ivrigt upptagit tidegården och funnit den vara ett verksamt medel i det kyrkliga förnyelsearbetet. Inga kan vara gladare och tacksammare än utgivarna av den svenska tidegården häröver. Det kan ej råda någon tvekan om att de »högkyrkligas» upptagande av tidegården, betytt mycket

för dess framgång. Men vi vill bestämt hävda, att denna icke är skapad av den högkyrkliga rörelsen eller enbart avsedd för den! Tyvärr har det blivit så i en hel del folks ögon. Säkerligen ha de »högkyrkliga» aldrig avsett detta och jag lastar dem icke därför. Men det är beklagligt att det blivit så.

Ty tidegården har sin adress precis lika mycket till lågkyrklighet och frikyrklighet och till alla verkligt kyrkomusikaliskt intresserade. Den inomkyrkliga väckelsefromhetens folk av lågkyrklig typ i Sverige har kallats läsare bl. a. för sin bibeltrohets skull. Och till sådana riktar sig också tidegården.

Har vi klart för oss, att tidegården till sin karaktär är ekumenisk, allmänkyrklig, så kan vi med all frimodighet vädja till alla kristna, som leva på biblisk grund och lyckas vi att få den grundsynen igenom ute bland kyrkfolket av olika slag, så skulle vi kunna skapa en plattform där de olika fromhetstyperna skulle kunna mötas. Det är kanske ett till synes oupphinneligt mål. Men vi skall inte sätta målet för lågt och det gör vi annars.

Jag vill också få understryka att vi aldrig själva skall tala om, eller handla som om vi höll på att skapa en tidegårdsrörelse. Det är här icke fråga om en rörelse. Det är i stället fråga om en uppfostrargärning, som vi går in i, när vi arbeta med tidegården. Det är en läraregärning, som syftar till att bygga upp det dagliga andaktslivet på bibelns grund och att göra församlingen aktivt verksam däri.

Men då skall vi gå fram som uppfostrare icke som rörelsefolk. Vi skall som goda pedagoger sträva efter att fostra den unga generationen in i tidebönen.

*

Och det har vi ju också börjat så smått var på sitt håll; var och en i sin kyrka efter de förutsättningar vi ha. På vad sätt kunna vi bedriva arbetet och understödja varandra i detta.

Samarbetet.

Ingen av oss tänker sig väl att ett gemensamt nordiskt brevium skulle kunna skapas av en kommitté, som utarbetade en urtext, vilken sedan översattes till de olika språken. Det är inte på det sättet som levande liturgi skapas. Den är intet skrivbordsarbete, den måste naturligt växa fram ur ett församlingsliv där det finnes eller kan skapas fram ett behov av gemensam bön.

Vad som nu allaredan har vuxit fram på detta sätt och som har

visat sig livsdugligt och tjänar församlingslivet, det måste skyddas och få växa vidare efter sin egen art. Vi skall inte se snett på varandra om det därvid inte blir likriktad tidegärd i Norden.

Vi måste gå andra vägar och ta upp andra uppgifter, även om jag skulle anse det vara i högsta måtto värdefullt om vi på några punkter skulle kunna åstadkomma sådant som utan svårighet låter sig utföras samtidigt på skilda tungomål. Jag tänker på antifonen *Veni sancte spiritus, på Te Deum*, och kanske något kompletorium.

Framför oss ligga dels några närmare arbetsuppgifter av gemensam art och dels sådana som ligga mera avlägset. Jag vill främst stanna inför de närmast liggande, som vi omedelbart kunna ta upp.

Det är ju allra angelägnast att vi samarbeta för att få tidegården att fungera rikligare, på flera ställen i församlingarna, med de ordningar, som redan finnas. För detta behöver vi bättre lära känna tidegården, dess former, dess innebörd, dess praxis och att lära känna varandras tidegärd, sådan den nu är i funktion.

1. Detta tyckes mig kunna förverkligas i det nordiska samarbetet dels genom en *fortsättning av dessa studiekonvent*, som borde ordnas omväxlande i de olika länderna. Genom dem skall vi bli i tillfälle till ett grundligt studium av tidegårdens frågor av teoretisk och praktisk art. Vi behöva utredande föredrag i historiska och systematiska ämnen som beröra tidegården, alldeles såsom i programmet för dessa dagar. Men också praktisk liturgiska frågor skall upptagas och inte minst de musikaliska spörsmålen måste få en ingående behandling.

Dessa studiekonvent tänker jag mig aldrig böra växa sig stora i fråga om antalet deltagare. Till dem skall samlas i första hand de som nu stå i ledningen för redigeringen av breviarierna och de, som kunna föra verket vidare i den yngre generationen. En viktig uppgift för dessa konvent är att vi lära känna varandra grundligt och håller kontakt med varandra.

2. Vid sidan av dessa mera teoretiska konvent behövde vi årliga kurser, *fortbildningskurser*, åtminstone om två veckor, för att fostra fram präster och lekmän, som vill införa tidegården i församlingslivet och i skolan och därigenom fostra fram bedjande menigheter. Dessa kurser borde ge dels en grundlig skolning i tidegårdens uppbyggnad och i psaltarens rätta förståelse dels också ge praktiska anvisningar vid tidegårdens utförande och i synnerhet i den gregorianska sången. Deltagarna borde därför

vara även musikaliskt väl orienterade, men samtidigt inriktade på tidegården icke blott som en musikalisk men som en gudstjänstlig angelägenhet.

Dessa två uppgifter — studiekonvent och fortbildningskurser — för det gemensamma arbetet mot det gemensamma målet synas mig vara de allra angelägnaste. Det är nog genom dem som vi sedan kunna finna de framkomliga vägarna som ytterligare närma oss inbördes. Genom dem kan vi på bästa sätt befordra tidegårdens förnyelse under ömsesidig växelverkan.

3. En tredje, icke obetydlig uppgift vore att sammanföra en krets av skalder med kristen inställning för att informera dem om tidegårdens behov av nya hymner och att ge dem en inblick i tidegårdens speciella krav på dikten och att intressera dem till att nyskapa hymner i tidegårdens anda. En sådan nyskapelse kan icke väntas komma till stånd förrän vi fått en generation av diktare, som verkligen levat sig in i tidegården och förmår att tänka och skriva på dess våglängd och med tidegårdens måttfulla stränghet.

4. Ytterligare en fjärde mycket angelägen och ganska vanskligh uppgift, för vilken tiden kanske ännu icke är mogen ville jag påpeka. Vi behövde få till stånd antingen en nordisk rundabordskonferens, eller konferenser i de olika länderna kring ämnet: Tidegården — kyrkans bön. Till den konferensen ville jag få inbjuda representanter för de kyrkliga myndigheterna: jag menar i första hand biskopskonferenserna — Diakonistyrelsen — och för olika fromhetsriktningar: högkyrkorörelsen, väckelsefromheten inom och utom kyrkan och frikyrkligheten, representanter för det ekumeniska arbetet och för de kyrkomusikaliska strävandena. Och meningen vore att under några dagar helt enkelt och öppet få lägga fram vår syn på tidegården, visa vad tidegård är och få diskutera den ingående. Det kan hända att en sådan konferens inte komme att föra till några särskilt märkliga resultat, men det vore åtminstone möjligt att därmed få skingra en liten smula av den horribla okunnighet som råder om dessa ting. Jag vore tacksam att få del av de närvarandes synpunkter på även detta förslag.

*

Detta var nu något om närmast liggande uppgifter i det gemensamma arbetet mot det gemensamma målet.

Mera avlägset liggande, om än angelägna uppgifter vore att

gemensamt vetenskapligt omsorgsfullt utforska tidegårdens nordiska historia och att publicera de befintliga dokument av handskrifter och tryck av breviarier och antifonalen i första hand, som belysa den stora nordiska kyrkoprovinsens medeltida breviariertradition.

Här reser sig ju just nu högst irriterande svårigheter för samarbetet på grund av valutaförhållandena. Kunde dessa övervinnas borde arbetet utan dröjsmål upptagas.

I vilken mån tarvas *organisatoriska åtgärder* för att förverkliga samarbetet?

För dagen synes mig att ett sådant praktiskt handlingsprogram, som jag här skisserat kunde genomföras med en mycket enkel organisation. Exempelvis genom att vi som är här församlade tillsätter en *Nordisk samarbetskommitté för tidegårdens förnyelse*.

Jag föreslår att i den inväljas två personer från vart land, gärna med två suppleanter.

Kommittén får i uppdrag att inom sig utse nödiga utskott och att med sig adjungera lämpliga krafter,

att sträva efter att komma i kontakt med och att sammanföra grupper och riktningar, som upptagit tidegården, inom de olika kyrkorna,

att genomföra vad som kan genomföras av de ovan skisserade eller andra uppslag och

att inbjuda till nästa års nordiska konvent.

Tidegårdens förnyelse i Norden, det är en uppgift som på en gång ter sig lockande och vansklig.

Den är lockande, såsom allt pionjärarbete inom ett område, som länge legat försummat och där många upptäckter göras och där ny mark skall brytas,

men också vanskligt om någon väntar sig omedelbara resultat eller tror sig få saken förord fram till ett slutgiltigt resultat.

Den är lockande, därför att den sätter oss in i det stora kyrkliga sammanhanget, som förbinder oss med fornkyrkan och med den bedjande kyrkan över hela jorden, och knyter oss samman med reformationstidens bästa krafter,

men också vansklig om man besinnar uppgiftens storhet: att aktivisera en menighet, vars tröga massa glömt att bedja. Den som vill gå in i uppgiften får lära sig att tro på surdegens makt att genomsyra hela degen.

Den är lockande, därför att det finnes så mycket i själva den

teologiska och kyrkliga situationen, som kommer oss till hjälp och bereder mark för oss,

men den är vanskelig därför att det gäller att på ett klokt och vist sätt i gudstjänstlivet infoga ett bortglömt stycke, som skall bli, icke ett påhäng, utan en nödvändig del i kyrkolivet.

Vi stå i en liknande situation, som den nordiska reformationens bästa män för fyrahundra år sedan. De ville också en förnyelse av tidegården men misslyckades genom övermäktiga krafter, som de mötte. Skola vi lyckas?

A. Adell.

Recensionier.

Dick Helander: Den Lindblomska katekesen (Saml. och studier till svenska kyrkans historia. 14).

Den svenska katekestraditionen är ännu ett i flera avseenden utforskat fält. Med intresse hälsar man därför prof. Dick Helanders nya bok om den Lindblomska katekesen. Endast med några få rader skall uppmärksamheten fästas på denna intressanta och väl-skrivna undersökning.

Förf. skildrar först bakgrunden till den Lindblomska katekesrevisionen. Svebilius' katekes av år 1689 kämpade sig slutligen fram till en dominerande position. Utgångspunkten för katekesens upphöjelse till en privilegierad ställning var en skrivelse från kyrkoherde J. Stenbeck i Stockholm. Förf.

följer sedan utvecklingen fram till den Lindblomska katekesrevisionens början.

Den andra avdelningen behandlar revisionsarbetet. Och huvudintresset koncentreras här på handskriftsmaterialet. »Då det gäller att skildra tillkomsten av Lindbloms katekes, är frågan om förefintliga handskrifter av en fundamental betydelse» (sid. 73). Här har förf. kommit långt utöver den föregående forskningen. Man kan dock fråga sig, varför förf. ej använt ett par så pass lättillgängliga handskrifter som T 157 och T 157 a i Linköpings stifts- och landsbibliotek, handskrifter, som givetvis borde ha varit med vid en skildring av katekesens tillkomstshistoria.

D. Lindquist.

Meddelande.

Laurentius Petri Sällskapets årsmöte i Halmstad kommer att refereras i nästa nummer. Till dess måste även

ett par föredrag och redogörelsen över Helsingörmötet stå över.

UNIK.-BIBL.
LUND

28 OKT 1947

RÖSTEN

DESS SKOLNING OCH VÅRD

av **KNUT VIKROT**

Lär. i talteknik o. liturg. läsn.
vid Lunds univ.

Förord av hovsångaren **JOEL BERGLUND**

“Knut Vikrots arbete bär vittne om ett kunnande, en pedagogisk talang och en erfarenhet som imponera. Sedda mot ljuset av den sunnda uppfattningen i hans pedagogik te sig många hittills praktiserade metoder ohjälpligt distanserade. Helt säkert kommer Knut Vikrot med detta arbete nu att uppmärksammas som en av de främsta och vederhäftigaste sångpedagogiska experterna i vårt land.“

Musikdir. Jan Pontén i Sv. Gudstjänstliv

“Man får ett välgörande tillförlitligt intryck av hans undervisning.“

Curt Berg i Dagens Nyheter

“Jag vill åt alla intresserade livligt anbefalla Knut Vikrots bok. Den är grundlig, saklig och självständig till innehållet samt klar och ledig i formen.

Hilma Henningsson i Tale og Stemme

Under översättning till danska. — 6: 50 — Andra upplagan

ORGELKONST

HANDBOK I ORGELKÄNNEDOM

av **CARL E. ROSENQUIST**

“Ett ovanligt vederhäftigt, noggrant och omsorgsfullt, intresseväckande och tidsenligt arbete som med fullaste förtroende kan rekommenderas alla dem som vilja inhämta kunskaper om orgelbyggeriets mål och medel.“

Domkyrkoorganisten H. Weman, Uppsala

4: 75

C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG, LUND

HELIG SÅNG

72 hymner för 2-stämmig
barn- och ungdomskör

Under medverkan av *F. Sandberg*
och *D. Murgård* utgiven av
HUGO BLENNOW

2:—

GLEERUPS FÖRLAG, Lund

OLOF HAMMARBERG**ORGELBYGGARE**

NYA VARVET
Tel. Göteborg 29 12 60

Tillverkar kyrkoorglar.
Utför alla i yrket förekommande arbeten.
Innehar mästarbrev.

E. A. Setterquist & Son Eftr.**ÖREBRO**

Sveriges äldsta fabrik
för kyrkoorglar

Tel. fab. 10134. Bost. 18607

*Johan Helmich***R O M A N****12 SVITER**

för piano eller cembalo

redigerade av

PATRIK VRETBLAD

Band I, svit 1—6

Kr. 6:—

Genom bok- eller musikhandeln
eller direkt från

Regeringsg. 35 - Stockholm - Tel. 231115

H. LINDEGREN

Medlem av SVENSKA ORGELBYGGARES FÖRENING.

*Tillverkar piporglar,
som utmärka sig för största hållbarhet
samt god »orgelmässig» ton.
Mångårig erfarenhet.*

**ORGELBYGGARE
GÖTEBORG**

Postadress:

KOMMENDÖRSGATAN 12

Telefoner:

BOSTADEN 14 26 38

FABRIKEN 14 93 38

A. MAGNUSSONS ORGELBYGGERI**GÖTEBORG**

Telefoner:

15 12 79, 16 59 29

•

SVENSKT

KVALITETSARBETE

PIPORGLAR

enligt klassiska principer och tillförlitliga konstruktioner med karakteristisk och ekonomisk disposition och konstnärlig intonation.

Ombyggnader och restaureringar av äldre verk samt anläggningar för elektrisk bältdrift utföres.

Dispositioner och kostnadsförslag på begäran.